

La libro pri Esther, da A. Kofman.

Ido – Societo Hispana

**La libro
pri
Esther**

da A. Kofman

**Editerio Krayono
Ponferrada, Hispania
2004**

AVERTO LEKTENDA:

Ca libro rieditesas kom pdf-dokumento gratuite en la ret-pagino: (www.publikaji.tk) pro la afableso e kunlaboro da sioro Vlado Yakovenko.

Nulakaze la libro rieditesas por profito ekonomiala, ma simple por montrar publike ca lektinda verko Idala, olqua ne esus acesebla altramaniere por la lekteri. La libro-kopioyuri ya apartenas a la legala proprietanto.

La opiniononi pri irga temo quin on povas lektar en la texto di ca libro esas opiniononi dil autoro/i di la texto. Editerio Krayono nur rieditas la anciena libri, ma nulakaze rieditar libro esas oblige konkordar pri la opiniononi di la autoro/i.

Informo:

Originala edito:

La libro pri Esther, da A. Kofman. Mondo-biblioteko, II. Editerio P. Ahlberg, P. AHLBERGS BOKFÖRLAG, Stockholm (Suedia), 1925.

Yena edito:

La libro pri Esther, da A. Kofman. Editerio Krayono, Ponferrada (Hispania), 2004.

Fernando Tejón / Editerio Krayono
Los claveles nº 6, E-24400 Ponferrada, Hispania.
krayono@yahoo.es www.publikaji.tk
<http://es.geocities.com/krayono>

IDO – SOCIETO HISPANA

Los claveles nº 6, E-24400 Ponferrada, Hispania.
idosocietohispana@yahoogroups.com

La libro pri Esther.

Ahasveros, la suvereno di Persia, dominacis 127 landi, de India til Etiopia, e la kauzo pro qua il dominacis ta nombro de landi esis ke il mariajis su kun *Esther*, damzelo ek la raso di *Sara* qua vivis juste 127 yari. La rejo *Ahasveros*, quale on savas, esis pagano ed ebrio, e pro to multa savemi questionas, quakauze lua nomo konservesis en l' anali dil santa Skriburo. Yen parabolo qua lumizas ica punto.

Un foyo kavalo e hundo konversis unu kun l' altru, e la kavalo dicis: «Me ne komprenas nia sinioro ! Me, kavalo, laboras la tota jornado, e tu, hundo, vigilas la tota noktado, e malgre to ni esas mi-saturata, kontre ke nia porko qua nek laboras nek gardas esas manjigata til krevar. Ka to esas yusta ?» — «Tu eroras, kamarado», respondis la hundo, «la porko fakte facas nulo, ma vartez! Balde la sinioro buchas lu por facar shinko e socisi. Me recevos la intestini e tu havos bona brosililo ek lua pili.» De ica parabolo rezultas ke *Ahasveros* destinesis por determinita skopo, e fakte, pos la konocata eventi en Persia, la gardistestro *Artaban* asasinis il. Se la forti dil mondo pensas naskir por su ipsa e por exekutar sua propra intenci, li eroras. Porko konsideras su kom exekutero di sua grava projekti, ma lu existas nur por divenar shinko e socisi.

I

En la triesma yaro di sua regno la rejo *Ahasveros* facis en la chefurbo Shushan festino a sua princi e vasali, a la satrapi di Persia e di Media, ed expozis koram li la richaji e la glorio di sua imperio. La festino duris cent e okadek dii. La manjopladi e drinkovazi esis ek oro ed arjento. Sur la pladi videsis manjaji di maxim delikata sorti: kamelala gibi en sauco di koquita fishi, karno di gravida asnini, garnisita per rostita akridi, marinata raupi di papilioni pudrizita per maiza farino, hepato di olda kati en lakto di ratini. Pri la liquori on havis ti ek beri, ek mielo, ek hordea e maiza malto, ek diversa frukti. Singlu povis drinkar kande lu volis sen mustar vartar sua foyo, nam esis suficanta quanti de drinkovazi raptita ek la templi dil Hindui, Egiptiani, Greki, Hebrei, Filistri edc. *Ahasveros* igis la gastu drinkar e manjar ek ta sakra utensili intence, por demonstrar la impotenteso dil stranjera dei e samtempe valorigar la dei di Persia qui helpis il spoliar la templi dil vinkiti. Ho blindo! il ne savis la parabolo pri la porko e la socisi.

La festino esis tante splendida ke esus vana volar deskriptar ol. Se la folii dil foresti transformesus en skribili, la riveri en inko, la tota tero en skribfolio, lo ne esus suficanta por reprezentar olua beleso. Lo nedicebla esas nedicebla.

II

La festino esis joyoza. La dineo e drinko esis spicizata per konversi edificiva ed amuzanta, solena e gaya. La reĵo sidis sur la trono dil *Solomon la Saja*, olqua transportesis ek Jerusalem, ed ilua kordio joyis, kande il audis la racionoza konversi dil gastis. On aranĝis konkursi inter la sciencistis pri diversa nobla temi: uni questionis, altri respondis.

- Pro quo la dei igis la suno lumar jorne e la luno nokte?
- questionis konj uristo Kaldeana a Persa astrologo.
- La ĵornala suno esas indico por dinear, e la vesperala luno por supear,
— esis la respondo.
- Ma pro quo la lunala lumo esas mm forta kam ta di la suno?
- Se la du lumi esus egala, nulu savus la difero inter la ĵorno e la nokto, la homi abandonus su al amoro dure duadek e quar hori e mortus de exhausteso.

Ica expliko provokis tante bruizoza aplaudo ke la konjuristo, qua intencis konfuzigar la Persa astrologo, cesis questionar e desaporis inter la gastis.

Pos la Kaldeano e la Perso levis su Hindua sacerdote ed invitis a disputo Egiptiana teologo.

- Pro quo vua kavali konsentis enirar la aqui di Reda Maro kande vua faraono persequis la Hebrei ?
- La Egiptiana militistis sidis sur kavaluli, e *Mois*, qua savis lo, prontigis sur la kontrea rivo kavalini qui kriis.

La respondo pruvis ke la Egiptiana teologo ne esas stulta. Lore la Hinduo facis altra atako:

- Pro quo la religio interdiktas mariaĵo inter animalis di diferanta speci ?
- Pro ke la granda *Phtah*, la sinioro dil mondo, pos kreir l'animalis, volis ke omna kreituri genitez singlu sua simulu. Se on povus parigar hundulo e katino, serpentulo e asnino, mushulo ed elefantino, lore aparus nova speci di enti, e to esus quaze reprocho ke la granda *Phtah* ne povus ipse krear li.

La Hinduo desaporis. Ilua plaso okupesis da Greka Asklepiano qua questionis Hebraea medicinisto:

- Quakauze la mulieri havas sonora ed akuta voco ?
- Pro ke *Eva* kreesis ek osta kosto. Frapez sur osto, e tu obtenos sono lauta ed akuta. Kontree, *Adam* esis facita ek tero, ek argilo; frapez sur tero, e tu obtenos sono surda.
- Pro quo la mulieri volas havar filii ?
- Pro ke la mulieri ri-jetas omna malaji quin eli facas sur sua filii. Se eli ruptas vazo, furtas dateli, falas kun vinkrucho, la kulpo esas atribuata a la filii por ke eli ipsa restez nepunisata.

Sur la ceneyo aparis du filozofi, Kartagenano ed Arabo. La Kartagenano questionis:

- Pro quo la muliero esas plu malicoza, plu harda, plu venjema kam la viro ?
- Pro ke segun la dicitu, la viro facesis ek argilo kontre ke la muliero ek osto. Varsez aquo sur la tero, ed ol moleskos, facez lo sama ad osto, ed ol restos sen chanĵo.

— Pro quo la viro serchas la muliero e ne inverse ? Pro quo la muliero vartas l' inicio di la viro ?

— La muliero esas facita ek ilua ostro, quan il perdis e konseque serchas. La muliero perdis nulo e serchas nulo.

— Quo esas plu mala, penso pri sexuala peko o la sexuala peko ipsa ?

— Penso pri sexuala peko esas plu mala, nam se on facis la peko, on ne plus pensas ad ol ed on ne plus havas inklineso ad ol, ma ta qua pensas ad ol, konservas sua mala penso ed ultree la peko esos facata.

Pos ico la konverso divenis komuna, e pro ke la lasta temi relatis la mulieri, on parolis pri li anime. Omna naciono laudis la mulieri di sua lando, elevante elia beleso til la sepesma cielo. La rejo askoltis li ridetante e mixis su en la disputi.

— Via mulieri esas tre bela, — il dicis. — Me savas to tre bone pro ke mea haremo havas specimene di omna nacioni. Ma existas unika trezoro dil cieltenanta *Ormusd*, trezoro qua esas super omna belesi dil mondo. To esas mea chef-spozino, rejino *Vasti*.

Ca vorti sequesis da bruiso. La reda e nigra vini perturbis la kapi e desaparigis la pavoro a la rejo. Ma *Ahasveros* ne iracis. Nulu iracas qua sentas su justa e povas pruvar sua afirmo. Nur klaudikanta argumento bezonas la helpo di bastono. Pro to la rejo dicis quiete:

— Se vi ne kredas, me quik montros a vi la rejino, e vi judikos ipsa. Eunuki !

— Co ne esas pruvo ! — klamis la ebriigiti. La rejino havas tualeti qui beligas el plu kam la naturo intencis. Se ni havus la moyeni di la rejo *Ahasveros*, nia mulieri esus multe plu bela.

— Eunuki ! — imperis la rejo, — querez rejino *Vasti* sen irga vesto. El venez hike en la beleso di sua naturo, quale la matro parturis el !

III

Tatempe rejino *Vasti* festinis en la muliereyo kun sua amikini. El festinis ibe, ma ne en la gardeno pro la kazo ke se elua spoza ebriigeskus e volus batar el, el esus maxim fora posible de il. La rejino esis filiino dil granda rejo *Evil-Merodakh* e nepotino di mem plu granda rejo *Nebukadnecar* e savis prizar sua nobla origino. Pro to, kande l' eunuki venis ad el kun l'impero dil rejo, el klamis de shamo e de iraco, gratis a su la vizajo ed arachis sua han dum ke elua amikini, pro solidareso, facis lo sama a su.

Ed el refuzis obediar la rejo. La saji donas diferanta expliki pri ta refuzo. Uni dicas simple ke la rejino esis tro fiero por montrar su nuda koram stranjera viri. Altri trovas plu komplikita motivo, nome, li afirmas ke la granda siniori gastis sidis en un lineo kun la rejo dum ke la simpla popolo situesis kontre il, la rejino, se el staceskus avan la rejo e la siniori, mustus turnar la dorso a la popolo, e to ne plezis ad el, nam la simpla popolo, kom nulsavanta e privacita de estetika sentimento, ne evaluus juste la beleso di elua dorsa latero. Ma tal expliko ne esas aceptenda, nam la universala historio montras, ke la popolo delonge kustumis ke la grandi turnez a lu la dopajo e delonge lernis juste evaluar lo; konseque to ne esis suficanta kauzo

por desobediar la reĵo. Fine kelka altri persuadas ke la kaŭzo dil desobedio esis rezultajo di interveno di cielala forci: pro ke la salvo dil Hebrei kondicionesis per la ne-veno di *Vasti*, la anĝelo *Gabriel* kreskigis kaŭdo sur elua fronto, e pro to el ŝamis montri su.

La refuzo dil reĵino terorigis elua amikini. On savis quo esas desobediar Persa reĵo. Cetere la reĵino anke savis to, ma elua fiereso esis plu forta kam elu. Komprenante ke el esas perdita, el adminime volis venĵari su, el sendis al reĵo sua fidela sklavo, en la boko di qua el pozis la bitreso di sua ofensita kordio e l'iraco di sua insultita origino.

La sklavo genupozis apud la reĵo e dicitis triste ma ferme :

— Reĵo di reĵi, sunklara *Ahasveros*, protektero di agli, di hani e di hundi ! *Bushankto*, la flava demono, qua facas ke la homo divenas dormema od indolenta, ne tushez tu ! La serpento *Asis* ne ocidez tu dum tua dormo ! *Ahriman* forigez de tu la mala deino *Nacus* qua desnetigas la homi, kande li mortis. Askoltez quon reĵino *Vasti* imperis pozar en tua oreli. Elua patro *Evil-Merodakh* savis drinkar plu kam mil homi, e malgre to il nultempe enuncis stultaji, kontre ke tu *Ahasveros* drinkinte kelke plu kam ordinara homo igas tua lango konfliktar kun la raciono. Tu volas ke la reĵino montre su a la popolo ed a la siniori ? Ho, tu stulto ! Nam se on judikos el kom plu bela kam l' altra mulieri, on asasinus tu por raptar el, e se on judikos el kom min bela, on dicos ke tu fanfaronis e mentiis. Malgre la trono di *Solomon la Saja*, ube tu sidas, tu ne divenis plu espritoza. E tamen ta trono povus facar tu kelke racionoza. *Solomon*, sidinte sur ol, savis quon la proximi havis en sua kordii, ed il lektis de lia vizaji qua esis justa e qua esis ne-justa. *Solomon* savis la lingui di omna animala, di uceli, di insekti, di diabli, e konversis kun li, ed omna vivanto adportis ad il tributo: la manjebla animala spontane kuris a la buĉerio e preĝis ke on preparez li por la festini di *Solomon*; l'uceli plezure enflugis ilua kaji, e la fishi jetis su vole sur padeli por fritesar. Yen qua miraklin facis la trono di *Solomon* ! Ilua enemiki divenis ilua amiki, e reĵi venis ad il por lernar la sajeso di il. La reĵino *Sheba*, qua kvalifikesas kom diablino, venis che il de Arabia, ed il, la Saja, por konvinkar su kad el fakte esas tala kam on dicitis, duktis el en chambro di qua la plankosulo esis ek vitro: lore *Sheba*, pensante ke ibe esas aquo, trusis sua robo, e *Solomon* vidis ke elua gambi esas haroza, quo montris ke el fakte apartenas al diablala raso. Yen quon facis *Solomon*, la posedero dil famoza trono! Ma tu, sidanta sur ol, quon tu facis ? Ka tu forsan esperis ke *Solomon* lasis sur olua sideyo kelka restaji di sua sajeso e ke ol posible eniros per tua grosa dopajo en tua stulta kapo ? No ! Tu povas nur sidar sur olu e malodorar.

La sklavo finis e tacias. La gastis mute regardis la fundi di sua kupi e pavore pensis quon li facos, se la reĵo igos li akompanar la reĵino a la ponto Chinevad, sur qua la anmi iras al judicieyo dil exter-tera spiriti, nam l'iraco di *Ahasveros*, kande ol eksplozis, ne havis limiti.

La reĵo levis su del trono, ma dicitis quiete:

— Nu, quon ni facos a reĵino *Vasti* ? Dices, mea saji, quon on devas facar konforme a la legi ad el, qua ne obediis la volo di la reĵo ed insultis il ?

Lore proximeskis sep granda saji, *Karshena* ek Afrika, *Shetar* ek India, *Admata* ek Edom, *Tarsis* ek Mizraim, *Meres* ek Grekia, *Marsena* ek Roma e *Memukan* ek Jerusalem. E *Memukan* dicitis:

— *Ahasveros*, l' okulo dil mondo ! Tu, qua esas la lietnanto di *Ormusd*

same la benigna *Bahaman* ! Tu, simila a la genio dil omnopuriganta fairo, deo *Ardibehesht* ! Apertez la oreli a tua sklavo ! Rejino *Vasti* agis male ne sole egarde la rejo, ma anke egarde omna viri di Persia, nam la konduto dil rejino divenos exemplo por omna mulieri, ed eli desprizos sua spozi. Eli obli-vios ke segun la religio dil Persi la spozulo esas la deo di sua spozino, ke omnamatine, prosternante avan il, el devas facar ad il sua prego; ke eli ne darfas adorar altra dei exter la spozo. Eli ya dicos: «Rejo *Ahasveros* imperis ke ilua spozino aparez koram il, ed el ne obediis; de nun ni anke refuzez obediari nia spozi, nam — ka li esas plu grava personi kam la rejo ?» Por forigar ca malajo, on publikigez edikto, qua anunciez ke, pro ke la rejino desobediis la volo dil rejo, ica selektos altra chefspozino qua esos plu benigna e ne havos superbeso pro sua fa-moza avo. Utree, l' edikto klare dicez, ke nula muliero darfas havar sua spozo sub pantoflo.

Omni aprobis ca judiko di *Memukan*, e *Marsena* ek Roma adjunctis:

— Pri la superba parolo dil rejino koncerne *Nebukadnecar* e la trono di *Solomon la Saja* me propozas responder ad el sequante: «Yes, ni konocas la miraklatra qualesi di ica trono ! Ol havas sep gradi: sur l'unesma jacas ora leono e sur la duesma, kontre ol, ora bovo; sur la triesma stacas ora volfo e sur la quaresma, kontre ol, ora mutono; sur la kinesma esas ora kato e sur la sisesma, kontre ol, ora muso. E la bovo nultempe fugis la leono, la mutono la volfo, la muso la kato, nam omni vivis pace sub l' ombro dil yusteso di *Solomon la Saja*. E kande venis falsa testo, la leono bramis, la bovo mujis, la volfo ululis, la mutono jemis, la kato miaulis, la muso pepiis. Ma kande tua avo *Nebukadnecar* transportis la trono a Babilon e volis acensar ol, il ne savis facar to, ed apene il pozis la pedo sur la unesma grado, la leono frapis il, ed il divenis klaudikanta. De pavoro *Nebukadnecar* polutis la trono per sua aquo, quakauze ol perdis sua qualesi, e l'animali cesis funcionar. Tu stultino, qua esas fiero pro *Nebukadnecar* e pro *Evil-Merodakh* ! Ka tu obli-vios ke tua avo esis granda ne-pio e ke la dei punisis il, transforminte il en tauro, qua dure sep yari kuris en foresti sur sua quar pedi e konseque esis bestio sen raciono e sen pantalono, manjis herbi e havis shaminda relati kun bestii quale Sodomano ? Fine, kande la dei pardonis il, il divenis rejo itere por balde mortar. E kande il esis mortinta, e tua patro *Evil-Merodakh* volis sideskar sur la trono, la popolo refuzis ico, dicante: «Qua garantias ni ke *Nebukadnecar* vere mortis ? Ka ne esas posibla ke il itere taureskis e rivenos?» Lore il punisos ni pro ke ni permisias a tu dominacar la lando. Kad il ne havos la yuro dicar: «Pro quo vi ne vartis me adminime sep yari til ke me rivenos ?» Lore *Evil-Merodakh*, tua patro, respondis: «Ne timez, mea amiki! Savez ke mea patro esas vere mortinta, mortinta maxim reale, plu mortinta kam kadavro.» Por prubar ico il imperis pozar cirkum la kolo di *Nebukadnecar* fera kateno e tranar il en la stradi dum ke heraldi kuris avane e klamis: «Regardez yen *Nebukadnecar*! Il esas plu mortinta kam kadavro !» Lore la popolo konsentis donar ad ilua filio la krono, e tamode *Evil-Merodakh* divenis rejo per supliki simile a mendikisto, ma ne quale heroo, pedofu- lanta la popolo. Yen qui esis tua avo e tua patro!

Ca parolo plezis a la rejo ed ad omna asistanti, ed *Ahasveros* facis omno quon *Memukan* e *Marsena* dicis. On sendis cirkuleri ad omna provinci kun l'impero ke singla viro esez sioro en sua domo. Samtempe on transferis a *Vasti* la parolo di *Marsena*. Quo koncernas la fino di ca rejino, on ne savas

precize quala ol esis. Kelka historiisti pensas ke on facis ad el speco di pogromo segun la konocata modo dil sovaja Skiti norde de la ponto Eukina: on sekis ad el la ventro ed on polsterizis ol per gansala plumi.

IV

Por trovar nova chef-spozino al rejo on decidis kolektar omna yuna e bela virgini di la lando, krear komisitaro en omna provinco di Persia e venigar la selektiti en la domo dil rejo sub la kontrolo di *Hegai*, eunuko e gardisto dil rejala mulieri. La damzelo qua plezus al rejo *Ahasveros* prenus la plaso di *Vasti*.

Tatempe vivis en Shushan Hebreo *Mordekhai*, filio di *Iair*, filio di *Shimei*, filio di *Kish*, Benjamido, qua esis transportita kun altra kaptiti en la dii di *Nebukadnecar*. *Mordekhai* edukis che su la filiino di sua mortinta onklo *Abikhail*. L' orfanino, nomizita *Hadasa* Hebreo ed *Esther* Perse, esis bela e mariajebla segun la evo.

Mordekhai amis *Esther* quale sua propra filio e volis celar el de *Ahasveros*. La Persa rejo esis pagano quale *Amalek*, fornikema quale *Balaam*, ebrio quale *Bako*, senshama quale *Baal-Peor*, e il havis plu multa peki kam la olda sacerdotino di *Cibela*. Pro to on povas questionar su: A qua do il bezonis *Esther* ? Qua saporon trovos porko en oranjo, kamelo en rozaquo, simio en la santa Skriburo ? Ma *Iekiel-ben-Neuhemia*, l' amiko di *Mordekhai*, deskonsilis il celar *Esther*: por la Hebrei di Persia esis tre importanta havar protekterino en la palaco dil rejo; la Hebrei havis tanta enemiki ke on povis omnadie expektar desfortuno, e *Jehova* prizas homi qui ipse sorgas su.

Tale *Esther* kun l' altra selektita virgini venis aden la palaco dil rejo sub la inspekto di *Hegai*, gardisto di haremo. La yunino dicis nulo pri sua origino pro ke *Mordekhai* interdiktis to: unesme il timis ke se *Esther* plezus al rejo, la cetera mulieri envidios el, qua prenis alta situeso, esante filiino di vinkita po-pulo, e duesme *Esther* esis ek la raso dil rejo *Saul*, ed *Ahasveros*, pos l' insulto da *Vasti* abominis rejidini. Pro to el tacis sua origino e naciono.

Segun la statuto dil korto, la haremala yunini, ante honorizar dal rejo, devis pasar en la haremo dek e du monati : sis monati eli frotis su per oleo di miro e sis per aromati. Ma *Esther* judikis lo kom superflua, e malgre to el plezis ad omni qui vidis el. Yen parabolo por ica kazo. Patro e filio envenis restorerio, ed on donis a li rostajo, kovrita per multa spici e bonodoroza kozi. Ma la patro refuzis manjar ol, e la filio astonita questionis il pri la kauzo, nam, segun il, la manjajo esis saporoza e bonodoroza. Lore la patro dicis: «Mea filio, me konsilas a tu ne manjar ica karno, pro ke ol esas nefresha e koruptita; se ol ne esus tala, on ne pozus ad ol tanta spici ed aromati : to esas nur por kovrar la malodoro e nefresheso.»

Pluse on forsan questionis, pro quo esis dicita ke la yunini mustis netigar su sis monati edc., kontre ke supere, koncerne la festino di *Ahasveros*, esis dicita ke ol duris cent e okadek dii ? Ka sis monati ne esas cent e okadek dii ? A quo do on uzis du diferanta expresuri ? La kozo

explikesss per ke la richaji di *Ahasveros* esis tante multa ke omnadie il povis monstrar altra novajo kontre ke la mulieri esas tre povra de charmi a qui li povas aplikar aromati. Malgre to la rejo amoris *Esther* plu kam irga altra muliero. Il pozis sur el krono e facis el rejino vice *Vasti*.

En ta dii *Mordekhai*, privacita de *Esther*, multe enoyis e promenis ofte apud la palaco dil rejo por obtenar novaji pri el. Unfoye, sidante apud la palaco, il audis konverso inter *Bigtan* e *Teresh*, du chambristi di *Ahasveros*, qui volis levar la manui kontre sua suvereno. En la cirkumaji di reji asasinala aferi ne esas rara kozo. *Mordekhai* informis pri to *Esther*, e la krimino examenesis. La du konspiranti pendigesis, e la servo di *Mordekhai* enskribesis en la kroniki dil rejo.

V

Pos ica eventi *Ahasveros* donacis sua favoro a *Haman*, decendantato di *Esau*, qua vendis sua senioreso a *Jakob*. La rejo levis *Haman* super omna altra rangozi, ed il divenis la unesma persono pos la rejo. Kelki posible questionis, pro quo la nomo di *Haman* gloriizesis en Persia e konservesis en la memoro dil homaro, kande on savas ke il esis granda raskalo. La respondo esas ke ilua persono ligesis kun la salveso dil Hebrei. Yen parabolo ad ica cirkonstanco. Greko iris nokte portante en un manuo monetuyo plena de oro ed en la duesma — medikamento, konocata sub la nomo «album graecum», qua esas simple hundala exkremento. La monetuyo falis ek ilua manuo ed il ne povis trovar ol pro la tenebro. Lore il penseskis: se me klamos al homi ke li lumizez la loko por ke me trovez la pekunio, li furtos olu. Pro to il jetis la medikamento e klamis: «me perdis mea medikamento !» La homi adportis torchi ed il rekoliis la monetuyo e la medikamento. L'exkremento esis lumizita pro l' oro. Samkauze lumizesis la nomo di *Haman* e konservesis sur la pagini dil historio.

Omna Persi, kande li renkontris *Haman*, genupozis avan il. Nur *Mordekhai* ne facis to. Kande on questionis il pri la kauzo; il dicis ke la Hebrea religio interdiktas pozar la genui avan homo. *Haman* iraceskis e pro ke il esis to, quon on nomas filozofa en Persia, il generaligis la kazo e konkluzis ke esas preferinda perisigar omna Hebrei per un stroko. Por ica skopo il venigis a su la maxim eminenta Persa astrologi e questionis li, kande esos la maxim oportuna situeso dil steli por exterminar la Hebrei. Nam il savis ke ne omna tempo esas egale bona por granda entraprezo. L'astrologi longe reflektis, observis la steli, facis kalkuli, interkonsultis e, pos lavir sua manui e la vizaji per la sakra bovinala urino, fine dicis la sequantajo:

— La hebrei ne esas exterminibla en la monato Nisan, nam lore esas Pasko, kande *Jehova* liberigis li ek la sklaveso en Egiptia: tamonate *Jehova* sempre favoras li. Nek en Ior, nam lore *Jehova* donis a li la manao. Nek en Sivan, nam lore renversis la muri di Jerusalem: la Hebrei subisis tamonate granda puniso, e *Jehova* ne volas adjuntar nova. Nek en Av, nam lore la Hebrei cesis mortar en la dezerto, e tamonate *Jehova* esas pardonema. Nek en Elul, nam lore *Mois* itere adiris Sinai por obtenar la Dek Testamenti. Nek

en Tishri, nam lore *Jehova* pardonis omna lia peki. Nek en Kheshvan, nam lore *Jehova* salvis Noah e lua familio de la diluvio. Nek en Kislav, nam lore esis fondita la templo di Jerusalem. Nek en Tevas, nam lore *Nebukadnecar* siejis Jerusalem. Nek en Shevat, nam tamonate *Jehova* donas ad omna planto nova vivo e joyigas la Hebrei. Restas Adar. En ca monato mortis *Mois*, e *Jehova* ploras e ne havas tempo por sorgar la Hebrei. Agez do en Adar !

Ca stulti ! Li ne savis ke, se *Mois* mortis en Adar, il ya naskis en la sama monato !

Kande l' astrologi foriris, *Haman* kuris a sua spozino *Zeresh* e komunikis ad el la rezolvo. El aprobis ol e questionis, qua sorton di morto il aplikos a *Mordekhai*. *Haman* respondis: «Fairo, glavo, aquo o stono». Ma *Zeresh*, qua konocis la historio dil Hebrei, dicitis:

— Ne aplikez ad il la fairo, pro ke lua samrasani *Khanania*, *Mishoel* ed *Azaria* salvesis ek flamoza forno: la fairo fugis li. Per glavo tu anke ne ocidos il : *Jehova* ne permisos to pro gratitudo ad *Abraham*, qua esis pronta sakrifikar sua filio *Isaak* per kultelo. Probar dronigar il esus anke neutila, nam l'aquo esas favoranta elemento dil Hebrei : *Mois* salvesis en Nil, ed omna Hebrei en Reda Maro; pluse l' aqui fluis por li mem en la dezerto, e profeto *Jonas* promenis sen detrimento en l' internajo di aquala animalo. Evitez petrocidar il, pro ke petro helpis *David* vinkar *Goliath*. Fine ne probez jetar il a sovaja bestii: *Daniel* ne perisis en foso plena de leoni. Prontigez por il jibeto: per ico la Hebrei ne ja esas probita.

L' astrologi, questionita ka pendo esas bona morto, respondis tre erudite:

— Yes! Pendo esas tre bona. Se on ocidas per glavo, fairo, petri o simile, l'anmo dil ocidito darfas enirar la cielo. Ma se on ocidas per strangulo, l'anmo, ne trovinte ekiro tra la guturo, mustas ekirar del suba aperturo e konseque polutesas. Ma anmo nepura ne admisesas en la cielo. Tamode, per un stroko, tu atingos la korpala ed anmala morto di tua enemiko.

VI

La sequanta dio *Haman* iris al rejo por konsilar ad il exterminar la Hebrei. Apud la rejala palaco il itere renkontris *Mordekhai* qua ne genupozis avan il. *Haman* iraceskis e dicitis:

— Audez, *Mordekhai* ! Ni balde facos fino a tu ed a tui. Me ne esas stulta quale la faraono qua mortigis nur la pueri. No ! Me ne lasos vivar mem la mulieri, nam eli povus parturar. Me buchigos omni : la viri, la mulieri, la infanti. Me esas bona pogromisto.

— *Mordekhai* rimemoris la promiso di *Jehova* konservar ad eterne la selektita populo e respondis:

— Audez, *Haman* ! *Esau*, la filiulo di *Isaak*, dicitis: «*Kain* esis stulta, asasininte *Abel* dum la vivo di lua patro, nam il ne previdis ke *Adam* ankore genitos infanti, qui heredos il. Ma me, *Esau*, me vartos til la morto dil patro e pose me ocidos *Jakob*». La faraono dicitis: «*Esau*, qua volis ocidar *Jakob*, esis stulto, vartante la morto di sua patro e ne savante ke *Jakob*, ante la morto di *Isaak*, recevos *fili* qui havos la heredajo di sua patro. Ma me, faraono, me

exterminos omna pueri quik kande li naskos.» Nun tu, *Haman*, dicas: «La faraono esis stulto, lasinte vivar la mulieri qui povas parturar. Ma me, *Haman*, me masakros la patri, la mati e la infanti, nulu restos.» Audez, *Haman* ! Future, kande venos tua simili, *Gog* e *Magog*, li dicos: «*Kain*, *Esau*, la faraono e *Haman*, omna li esis stulti, volinte masakrar popolo, favorata da *Jehova*: li ne savis ke il juris konservar ta raso. Ma ni, *Gog* e *Magog*, ni kombatos *Jehova* ipsa !» Audez ulo pluse, *Haman* ! *Jehova* ipsa volis exterminar ni per la diluvio e ne facis to, e tu, *Haman*, tu esperas facar to ?

Haman ululis de iraco. Il venis al rejo e dicitis:

— Rejo *Ahasveros*, saluto a tu ! Kaudo di bovino e respiro di hundo, saluto a tu ! En la nomo di uceli qui devoras la kadavri dil mortinti sur la monti, askoltez me! Esas popolo dispersita inter omna nazioni ed en omna provinci di tua imperio, e tamen lu tenas su tote izolita inter omna altri. La popolo havas aparta religio ne simila a ta di altri e prizas nula altra. Prenez exemple l'Egiptiani ! Ici havas multa dei: La chefa esas *Ammon*, qua reprezentesas kun mutonkorni; pluse esas *Tatota* kun bovinkapo edc. Ulte to l' Egiptiani adoras la nigra tauro *Apis* e la blanka tauro *Manis*; li adoras mutoni, hundi, kati, kroko dili edc. Nu, la Hebrei habitis inter li multa yarcenti, manjis che li, drinkis, naskis, rnortis e sempre refuzis aceptar la religio dil Egiptiani. Pro quo li esis tante superba ? Pro quo li ne adoris la sakra kaudi di bovini e ne genupozis avan la labiopili dil kati ? Askoltez pluse! Til nun li ne mariajas su kun la Persi e konseque esas Pers-odianti. Li odias porki e ne manjas porkokarno. Tale, li odias la Persi e la porki quale se ici ed iti esus samgrada !

— Ka vere existas tala friponi ? — questionis severe *Ahasveros*.

— Yes, ho krono di bovo ! Lia mori e kustumi esas fola pro ke oh kontrastas a la nia. Che ili interdiktas jungar ensemble kavalo e bovino e plantacar sur un agro du diferanta planti, e kande l' arbori donas frukti, la proprieteri ne darfes kolar oli l' unesma tri yari kontre ke omna mendikisto havas la yuro proprigar oli a su. Se on oblivias sur l' agro kelka garbi, interdiktas rivenar por rekolar li: to restas por la mendikisti. Kande on drashas, on ne darfes ligar la muzeli dil bovi por ke li povez manjar quon li volas. Tale on protektas mendikisti e neracionoza bestii por desposedigar e humiligar nobla proprieteri! Me dicos simple: omna Hebrei esas socialisti, komunisti e revolucionisti, nam ja en la epoko di lia regno li establis: jubilea yaro dum qua omna agro antee vendita mustis reversionar al antea posedero. Per to li volis egaligar la richaji. Ka to ne esas anarkiismo di la maxim pura aquo?

— Ka vere existas tal raskali?

— Yes, ho beko di korvo ! Dum la Paskofesto li manjas azimpasteti e joyas pro fugir Egiptia. Li interdiktas sekar la barbi e la temporo-hari e tamen sekas sua prepuci. *Nebukadnecar* devastis lia regno e tamen li sempre revas restaurar ol !

— Hororo ! Ka vere existas tala monstri ?

— Yes, ho amiko di vulturi ! Li sempre fanfaronas pri la chasteso di *Josef la Bela*, quan la spozino di *Potifar* volis seduktar; ma samtempe li tacas ke *Josef* refuzis la deziri di ta ma-trono nur pro ke il preferis elua filiino. *Adam* ed *Eva* esis la unesma Hebrei e l' unesma pekeri, e la deo ekpulis li ek la paradizo. Lia profeto *Mois* adoptesis da faraono, ed il pagis sua bonfacinto

per forduktar ilua regnati ek la lando. Lia unesma patriarko *Abraham* recevis de Deo impero sakrifika sua filiulo, e la olda uzuristo trompis il, nam pronteskante la sakrifiko, il subite videskis mutono e buchis ol vice la filiulo. Ma quamode aparis mutono juste sur la bezonata loko ed en la bezonata tempo ? E pro quo mutono e ne porko, ne kavalo, ne kato, qui esas nesakrifikebla ? On vidas facile ke ta unesma patriarko esis granda fripono qua premedite trompis sua Deo, quale *Jakob* trompis sua patro *Isaak* por furtar la benediko, destinata por *Esau*; quale *Rebeka* trompis sua patro e quale *Lia* sua futura spoza. E ta popolo, divinez quale lu nomas su ? Lu nomas su *Judi, Hebrei, Izraelidi !*

— Brrr... !

— Tale, ho rejo di reji, se tu judikas ke ca popolo esas danjeroza por la religio, por la stato e por la mori, imperez ke on exterminuz lu. Co esus granda sociala reformo qua titilas agreable la nacionala e patriotala sentimentis di la vera Persi. La samtempani plenigos sua poshi per la pekunio di la damniti e la decendantis nomizos tu *Ahasveros la Granda*.

La rejo inklinis la kapo e dicis:

— Lore facez ico, me pregas tu!

La dek-e-triesma dio dil monato *Nisam Haman* kolektis la skribistis dil rejo, nombre 127, qui skribis cirkuleri a la satrapi di singla provinco ed a la chefi di singla popolo di Persia, a singla provinco segun olua skribmaniero ed a singla popolo segun olua linguo. La cirkuleri esis skribita en la nomo di la rejo e siglizita per ilua ringo. Omnia *Hebrei*, le yuna e le olda, l'infanti e la mulieri, kondamnesis al morto omnaloke en la sama dio, la dek-e-triesma dio di la monato *Adar*.

VII

Kande la *Hebrei* saveskis ico, li haute ploris, nam li ne volis mortar. La chefi dil popolo kunvenis por interkonsultar pri la minacanta katastrofo. Kelki propozis sendar a la rejo detaloza kritiko dil akuzi kontre la popolo, ma ca propozo repulsesis pro timo di nova akuzo, nome, ke la *Hebrei* kalumnias la statestri. Altri propozis prizentar eloquentia gratifiko al maxim grava kortani, ma ica propozo anke strandis pro ke on timis ke tala gratifiko esos precedanto por futura extorsi e nova falsa denunci por nova extorsi. Fine on venis a la konkluzo agar sur la rejino per *Mordekhai*. Ica venis al palaco dil rejo e savigis la hororoza novajo da *Esther* per la eunuko *Hatak*, qua servis el. *Mordekhai* dicis a *Hatak*: «Komunikez al rejino ke el irez al rejo por pregar il indulgar la naciono.» Kande *Esther* audeskis pri ca teroriganta novajo, el multe ploris, ma risendis *Hatak* a *Mordekhai* kun l' expliko: «Omni en Persia savas la lego: Se irgu eniros l' interna korto dil rejo sen vokesir, on kondamnas lu al morto; nur se la rejo tuchas l' enirinto per sua ora ceptro, lu restas vivanta; or me ne vokesis dal rejo dure triadek dii, e me ne savas, kande me vidos il.» *Mordekhai* askoltis ica respondo, e lua kordio divenis pezoza. Pos kelka mediti il sendis ad el sekrete letro, ube il skribis: «*Esther !* Ne pensez ke tu sola salvos tu de la modo, se omnia *Hebrei* perisos. Se tu restos indiferenta en ica hororoza tempo, Deo salvos sua popolo per altra

moyeno, ma tu e la domo di tua patro, vi omni exterminesos sen lasor traco. Quale ? Kad esas posibla ke tu pensus ke tua mariajeso eventis por amuzar kronizita vinbarelo ? Decendantato di *Saul* ! Ka tu obliivis quon facis *Deborah* e la filiino di *lefta* ? Ka posibla ke tu ne volus richigar nia historio per nova brilanta nomo di *Esther* ?» Lektinte ico, la rejino senteskis fairo en sua veini ed imperis dicar ad *Mordekhai*: «Konsolacez tu e pregez ! Me iros ad *Ahasveros*, nam la pavoro dil morto fugis me.»

Esther metis la maxim bela vesti e la krono ed eniris l' interna korto dil rejo. *Ahasveros*, qua sidis apud la fenestro, quik observis el, ed el recevis favoro koram ilua okuli. Il imperis vokar el, tushis el per la ceptro e questionis, qua esas elua deziro. *Esther* respondis: «Se la rejo judikas mea prego kom ne-blaminda, la rejo voluntez vizitar me morgo kun *Haman*, pro ke me facos festino.» La rejo konsentis ed imperis invitar *Haman*.

Haman, ricevinte la invito, frotis a su la manui pro joyo, venigis a su l'amiki e sua spozino *Zeresh* e sentis su quale fisho en l' aquo. Il parolis fiere pri sua glorio, pri sua richaji, pri la granda nombro de sua filii, pri omno quon la rejo facis por igar il eminenta. *Haman* dicitis: «Mem rejino *Esther* invitis me a sua festino, me e la rejo, nulu altra. Ma ico ne konsolacas me tote, nam me ankore vidas *Mordekhai*, la judo, apud la palaco dil rejo. Cetere me rezolvis perisigar il, e me facos to.»

Ed ilua iraco esis tante forta ke il obliivis ke *Mordekhai* salvabis la vivo dil rejo, e ke ca fakto skribesis en la kroniki dil rejo: *Jehova* sendis a *Mordekhai* la medikamento ante l' ulcero.

VIII

Nokte la rejo ne povis dormar. Il nequiete turnis e riturnis su en sua lito, meditante pro quo *Esther* invitis il e *Haman* al festino. Il subite divenis suspektoza e pensis: «Ka li ne komplotas por asasinar me ?» Il pavoreskis, ma balde konsolacis su, di-cinte: «No, ico esas nekredinda. Ka posibla ke me havus nul amiko qua avertus me pri la danjero ?» Ed il perceptis nepreciza ri-memoro pri *Mordekhai*, quankam la nomo di ca horno ne volis venar aden ilua kapo.

La nedormo pavorigis la kortani, e *hegai* vekigis la dansistini por ke il esez pronta venar segun l'unisma voko; la vinvarsisto *Nego* ordinis la vinkruchi e *Saasgaz* imperis al mulieri dil haremo metar neta kamizi. Ma la rejo montris deziro nek a dansistini, nek a vino, nek a mulieri. Il querigis sua skribisto *Simsai* ed igis il lektar la kroniki. E *Simsai* lektis la granda eventis quin *Ahasveros* suatempe diktabis ad il:

«Me esas *Ahasveros*, la rejo di reji, e nula rejo egalesas me. Me adoras *Ormusd*, ed *Ormus* donis a me granda forteso. Me vinkis enemiki, quin nulu kurajis atakar. Me triumfis sep heroi, me forpikis propramanue lia okuli e me fortranchis lia nazi. Me arachis lia hari ed ongli e dispersis oli por ke lia anni esez kondamnita ad eterne serchar oli. Me adoris *Ormusd*, ed *Ormusd* igis me forta.

La granda dei donis a me glorio pro ke li amas me. Per lia helpo me frakasis nazioni en la nombro de sepople sep. Me ruinis imperii, brulis urbi

e jetis omno en sango e fairo; me plugis per glavi, me semis osti, me hersagis per lanci. Un nokto pos kombato, me rostis tri kaptita reji sur mikra fairo e sub la muziko di lia lamentado ed en ha prezenteso me spozinigis lia filiini nombre dek virgini. Nam la granda *Ormusd* e la granda *Mitra* igis me forta.

En la quaresma yaro di mea regno eventis hororoza kazo qua tresayigis la tero e la cielo, e la maro ekiris sua lito: du nepura bestii nutris en sua nigra kordii neimaginebla krimino: *Bigtan* e *Teresh* volis levar sua manui kontre me, kontre la deosimila *Ahasveros*. Ma la granda *Ormusd* amis me e revelis ico a bondezirema horno *Mordekhai*, Filio de *Iair*, filio de *Shimei*, filio di *Kish*, *Benjamido*. E la bondezirema *Mordekhai* salvis por la feliceso dil universo la rejo di reji...»

La rejo interruptis la skribisto e questionis:

— Qua honoron on facis a *Mordekhai* pro ilua servo ?

— On facis nulo, ho rejo di reji, laktoza mammo di bovino !

La rejo divenis reda pro iraco. Il levis la gambo e pulsus ol a la vizajo dil skribisto. Pose, kande la matino esis veninta, il questionis:

— Qua esas en la extera korto ?

On dicis ke *Haman* vartis la permiso dil rejo enirar. Kande *Haman* eniris, *Ahasveros* questionis il:

— Dicez, *Haman*, quon on devas facar a homo, quan la rejo volas honorizar?

Haman, qua pensis ke la honorizoto esas il ipsa, joyoze respondis:

— Se la rejo volas honorizar homo, on sidigas lu sur kavalo, quan la rejo ipsa kavalkas ed on metas sur il la rejala krono. E la maxim eminenta homo prenas la kavalo per la brido, duktas l' animalo e la homo tra omna stradi e laute klamas: «Yen quon on facas a horno, quan la rejo volas honorizar !»

— Nu, *Haman*, Hastez ! Prenez mea vesti e la krono, e metez li sur *Mordekhai*. Sidigez il sur mea kavalo *Shifregoz* e facez quon tu dicis.

Kande *Haman* audis ico, ilua vizajo divenis flava, ed il questionis

— Pri qua *Mordekhai* tu parolas, ho santa noktucelo ?

— *Mordekhai*, la Hebreo.

— Ma esas multa Hebrei qui havas ta nomo, ho hundo di hundi !

— *Mordekhai*, la Hebreo qua ofte promenias apud la pordo di mea palaco.

— Ma tua palaco havas multa pordi... Ve a me!... Videz:... me esas pronta sakrifikar 10 000 shekli (*moneti*) vice facar ta honoro a *Mordekhai*.

— Bone ! Donez ad il 10 000 shekli, quale tu dicas, e facez ad il la honoro.

— Kompatez me ! Me havas dek filiuli. Ili facos ad il quon tu imperas.

— Bone! Ili anke facez to!

Haman timis pluse parolar, prenis la vesti dil rejo ed omna altro, iris a *Mordekhai* e dicis:

— Yen la vesto e la krono dil rejo. Metez oli, nam me devas honorizar tu.

Lore *Mordekhai* respondis:

— Videz, *Haman*, quante me esas desneta! Ka me darfas en tala stando metar la vesto e la krono dil rejo ? Me mustas antee irar a balnerio.

— Nu, irez a la balnerio!

— Ma me ne povas lavar a me la dopa parto. Kunirez e lavez me !

Haman timis refuzar, iris kun il a la balnerio, lavis il, metis sur il la vesti e la krono dil rejo e duktis il al kavalo *Shifregoz*.

La kavalo esis tre alta. *Mordekhai* dicis a *Haman* ke il inklinez su. Il pozis sua pedo sur ilua nuko ed acensis la kavalo. *Haman* prenis l' animalo per la brido ed akompanata da sua dek filii, qui portis dekamil shekli, duktis il, laute klamante: «Yen quon on facas a homo quan la rejo volas honorizar !» La filiuli helpis il klamar e tinkligis la shekli.

Kande *Haman* preteriris sua domo, ilua filiino, spektinta del fenestro, pensis ke *Mordekhai* duktas la kavalo. Por shamigar la enemiko di sua patro, el sizis sua noktopoto ankore plena e vakuigis ol sur la kapo dil duktanto. De ica cirkonstanco la saji konkluzis ke mulierala venjo ne sempre atingas la skopo.

IX

Kande *Haman* rivenis en sua lojeyo, il esis *trista* e sordida. Ilua spozino sorgeme netigis il. El probis konsolacar il, dicante :

— Cesez chagrenar, mea siniro ! Pos la honoro facita a ta Hebreo, ilua situeso esos mem plu mala kam antee. La rejo esas nun tote quieta de il, e tu povas tuafoye kontentigar tu pendigar il. Esez quieta e prontigez tu a la festino !

La rejo *Ahasveros* e *Haman* venis a la festino dil rejino, manjis, drinkis ed esis gaya. On rimemoris pri la honoro facita a *Mordekhai* e pri la raskali *Bigtan* e *Teresh*. Pose la rejo donis la kupo ad *Esther* e pregis el tostar. *Esther* prenis la kupo e dicis :

— La rejo di reji *Ahasveros* kondamnis la krimininti *Bigtan* e *Teresh* qui intencis levar la manui kontre ilua uncionita kapo. Nun la rejino *Esther* mustas drinkar por la saneso di homo qua volas levar sua manui kontre la rejino e la salvinto dil rejo !

— Qua volas asasinar la rejino e la salvinto dil rejo? — klameskis *Ahasveros* iracoze.

— Homo qua pensas savar plu bone kam la rejo, kad ilua rejino darfas vivar o ne. Ca homo esas *Haman*, ed il volas masakrar me, mea onklo *Mordekhai* e mea popolo, nam me esas Hebreino.

La rejo regardis *Haman* per okuli fola de vino e de furio, dum ke *Haman* tacis pro pavoro. Pose la rejo levis la manuo e klamis:

— Audez me, flava demono *Bushankti* qua igas la homi ronkar en la dormo ! E tu *Nacus* qua facas buli sur kadavri ! *Kordad*, kande tu venas, la kati miaulas, nam tu esas helpantino dil amoro ! *Sapandomad*, danke tu l'akushistini havas okupi ! Me volas venjar me ! Me volas venjar me !

Dicinte to, la rejo furioze kuris de un chambro en altra.

Haman genupozis ed imploris la rejino pardonar il. Il dicis ne savir ke la rejino esas Hebreino e ke *Mordekhai* esas elua parento; il ne savis ke la Hebrei havas dei kun tante grosa pugni, altre il esis plu prizinta li. Il embracis la genui dil rejino e lekis elua pedi. Ilua desespere e konfuzeso esis tanta ke il faligis la rejino sur elua sideyo. Tainstante la rejo rivenis e klameskis:

— Quale, tu volas violacar la rejino?

Apene il dicabis to, la servisti qui stacis en la anguli, adkuris e jetis

tuko sur la kapo di *Haman*. To esis signo di morto. E la eunuko *Harbona* dicis al rejo :

- Apud la domo di *Haman* esas komoda jibeto.
- Nu, pendigez ol en olu ! — respondis la rejo.

X

En la sama dio la rejo venigis aden la palaco cent e duadek e sep skribisti por prontigar nova cirkulero a la satrapi kun la skopo nihiligar la unesma. En la cirkulero la rejo facis amdeklaro al Hebrei e dicis proxime lo sequanta: «Hebrei ! Me deklaro a vi omna civitanala yuri. Qua volas komercar, lu komercez, e qua ne volas komercar, lu ne komercez. Ma *Haman* esas fripono. Nam on pruvis a me nerefuteble ke la Hebrei esas konvenanta homi, adminime ne plu kanalia tra kam altra nacioni. Li pagas l'imposti, furnisas a me soldati, e me prenas lia filiini kom litkompanini. Same kam omna altri. Se me antee volis masakrar vi, to esis miskompreno. Me pensis ke *Haman* instigis me kontre altra Hebrei, ma ne kontre vi. Pro to *Haman* esas pendigita. Omna atakota Hebreo havas la yuro defensar su se il nul kaze deziras ocidesar.»

Tala esis la konteno dil cirkulero. Ma pro ke olua dissendo postulis longa tempo e la provinci ja ricevabis l' unesma cirkulero, multa mali di diversa nacionani, precipue l' Amalekani, samrasani di *Haman*, qua anke decendis de *Amalek*, spoliis ed ocidis la Hebrei, qui ne havis la yuro defensar su: kande li probis facar to, la kozaki dil rejo sokursis la pogromeri. La nova cirkulero chanjis to. Kande la meze di Adar venis, la Hebrei povis suafoye levar l' armi kontre sua enemiki e facis a li granda desfelicaji. Fortunoze la Persana kozaki esis sen prejudiki: kande en batis la Hebrei, li spoliis la Hebrei, e kande on batis nehebrei, li spoliis la ne-hebrei, manifestante tale granda nepartisemese ad omna naciono e religio. Pose la Persi reprochis la Hebrei dicante ke esus plu nobla ne ocidar sua enemiki, ma pardonar li. Ma la Hebrei objeccionis citante la Biblio: okulo po okulo, dente po dento; ad ico li adjuntis, ke la Persi nultempe pardonis sua enemiki, quankam *Ormusd* multe rekomendas mem amar l' enemiki. La dek filiuli di *Haman*, qui suatempe energioze destranquiligis la Hebrei, precipue la yuna Hebreini, esis pendigita. Siorino *Zeresh*, konsternita pro la neexpektita turno dil fato, kenvertis su a Hebreeso e divenis sinagogala balayistino. Elua famoza filiino anke Hebreineskis, mariajis su kun Hebreo ed, en dii di familiala festini, fiere pozis sur la table la historiala pototo, quan la gastis kurioze examenis. Quo koncernas la rejo dil reji, omni savas ke il ed ilua filio asasinesis da kortano, e tale justifikesis la parabolo pri la porko e socisi.

Tala esas la historio pri *Esther*, til nun ne obliviita.

A. KOFMAN.